

ROSACEA

Tietoa aikuisten iho-ongelmasta

ROSACEA. Noin 2–10 % aikuisväestöstä sairastaa rosacea (ruusufinni). Se on krooninen ihosairaus, joka aiheuttaa punoitusta, pieniä näppylöitä ja tulehduksellista ihottumaa kasvoissa, etenkin otsassa, nenässä, poskissa ja leuassa.

Oireet

Rosacean ja aknen oireet ovat osittain samanlaisia (esimerkiksi punoittavia, pieniä näppylöitä ja märkärakkuloita), mutta oireissa on myös eroavuuksia. Rosaceassa ei ole aknelle tyypillisiä ihomatoja, komedoja. Rosacea on lähinnä kasvojen keskiosissa, aknea puolestaan useimmiten kasvoissa kauttaaltaan, sekä joskus myös selässä ja/tai rinnassa.

Rosacean klassiset oireet.

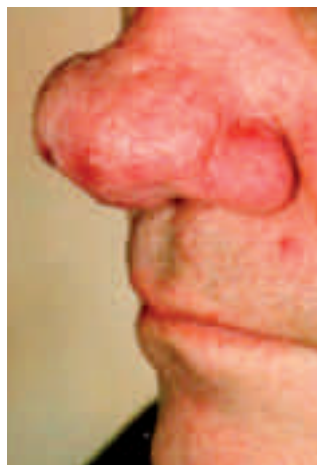
Rosacea puhkeaa useimmiten 30–40 vuoden iässä, toisin kuin akne, jota esiintyy aina puberteetista ja teini-ikästä alkaen. Rosacea esiintyy yleensä kausittain, ja monet ovatkin välillä täysin oireettomia. Välillä oireet taas ovat näkyviä ja hyvin hankalia.

- Alussa rosacea-alueilla esiintyy hajanaista punoitusta. Ajan myötä kehittyä myös useita pieniä punaisia ja pinnallisia verisuonia, jotka puolestaan aiheuttavat poskien punoitusta ja punaisen nenän. Monet saattavat kiusallisesti tulkita tämän merkiksi liiallisesta alkoholin käytöstä, mistä ei ole kysymys.
- Jaksoittain ja kohtauksittain esiintyvä punoitus (flushing) on myös tavallista.
- Rosacean yhteydessä kasvojen keskiosissa esiintyy tyypillisesti myös tulehtuneita pieniä näppylöitä ja märkärakkuloita.
- Rosacea voi aiheuttaa myös silmätulehdusta vastaavia oireita.

Silmäoireet

Silmäoireiden ilmetessä tulee kääntyä silmälääkärin puoleen. Heidän voi kuitenkin olla vaikea antaa tarkkaa diagnoosia rosaceasta.

Rinofyyma

Vaikeammissa rosacean muodoissa, etenkin miehillä, nenä saattaa kehittyä karheaksi ja muhkuraiseksi talirauhasten voimakkaan suuren tumisen (rinofyyma) vuoksi. Tämä vaiva on nimeltään rhinophyma.

Sairauden taustaa

On yhä arvoitus, miksi joillakin esiintyy rosacea. Kasvojen ihon verisuonten toimintaa ohjaavien mekani-
smien epäillään jollakin tavoin käynnistävän tulehdusprosessin. Rosacea on yleisempää henkilöillä, joilla
on taipumusta punoittaa helposti lämmön tai stressin vaikutuksesta. Aurinko ja auringon aiheuttamat
krooniset ihovauriot ovat epäilemättä tärkeitä rosacean taustatekijöitä. Nämä ovat tavallisempia vaale-
aihoisilla henkilöillä kuten rosaceakin. On myös olemassa teorioita, että rosacean, kuten myös aknen,
taustasy on kasvojen talirauhasissa. Rosacea aiheuttavia bakteereita ei kuitenkaan ole löydetty, vaikka
hoidossa käytetään usein antibiootteja.

Oireita pahentavat tekijät

Esimerkkejä tekijöistä, jotka voivat aiheuttaa oireiden pahenemista, ovat vahvasti maustettu ruoka,
kuumat juomat, aurinko, lämpö, kylmyys, ihoa ärsyttävät kemikaalit (myös tavallisissa ihovoiteissa
käytetyt), alkoholi ja stressi. Tiedossa on myös, että vahvat kasvoilla käytettävät kortisonivoiteet
voivat aiheuttaa rosacea. Ilman reseptiä saatava hydrokortisoni on kuitenkin useimmiten haitaton.

Mikäli oireet pahenevat nopeasti (muutaman tunnin sisällä) henkilön altistuttua edellä mainituille
tekijöille, tulee niitä tietenkin välttää. Ikävä kyllä on vaikea selvittää, mikä lopulta oireet laukaisee.
Huomattavaa on myös, etteivät oireet pahene kaikilla minkään tekijän vaikutuksesta. Kaikkien rosacea
sairastavien tulee kuitenkin välttää liiallista oleskelua auringossa.

HOITO

Itsehoito

Rosacean hoitoon ei ole ilman reseptiä saatavaa lääkettä. Sen sijaan on useita asioita, joita jokainen voi tehdä itse:

- Vältä ruokia ja tuotteita, jotka aiheuttavat ihon kuumotusta tai punoitusta.
- Älä ärsytä helposti punoittavaa ihoa, vaan vältä voimakkaita saippuonia, alkoholia sisältäviä kasvojenhoitotuotteita ja muita ulkoisesti käytettäviä alkoholia sisältäviä liuoksia.
- Vältä kuorintatuotteita.
- Suojaa itseäsi auringolta. Aurinkosuojavoiteet ovat tärkeitä, mutta varjo on niitä parempi.

Useimmissa ihosairauksissa, kuten myös n. 20-30 %:lla rosacea-potilaista, auringolla saattaa olla myös parantavia vaikutuksia. Teoriassa aurinko kuitenkin aina pahentaa oireita pitkällä aikavälillä, joten liiallista oleskelua auringossa tulee välttää.

Kosmetiikkaa myyvistä liikkeistä on saatavilla punoitusta peittäviä valmisteita, mutta ne saattavat ärsyttää ihoa.

Yleistä tietoa lääkeshoidosta

Uudenaikainen rosacea-hoito perustuu usein erityiseen geeliin tai voiteeseen, joka sisältää metronidatsolia (antibiootti). Viime vuosina markkinoille on tullut myös antibiootittomia ulkoisesti käytettäviä valmisteita, mm. tulehdusta ehkäisevää ainetta (atselaiinihappoa) sisältäviä valmisteita.

Mikäli edellä mainitut hoidot eivät auta, voidaan rosacean hoitoa tehostaa suun kautta annosteltavilla antibiooteilla niin kutsuttuja tetrasykliineillä. Miksi antibiootit auttavat rosaceassa ei tiedetä tarkalleen. Antibioottien tehon uskotaan perustuvan pikemminkin niiden tulehdusta rauhoittavaan kuin bakteereja tuhoavaan vaikutukseen, koska rosaceaan ei ole todettu liittyvän mitään erityistä bakteeria. Nykyään on saatavilla myös tetrasykliinihoito, joka hoitaa tulehdusta ilman antibioottivaikutusta.

Ihotautilääkärit hoitavat rosacean vaikeampia muotoja. Edellä mainitut hoidot vaikuttavat ensisijaisesti rosaceaan liittyviin näppylöihin ja märkärakkuloihin, ja vähäisessä määrin myös punoitukseen ja pintaverisuoniin.

Geelit/voiteet

Geelejä ja voiteita käytettäessä hoidon paras teho saavutetaan usein vasta muutaman kuukauden kuluttua. Vähäistä epämukavuutta, kuten ihon kuivuutta ja lievää polttelua saattaa esiintyä. Hoitoa on tärkeää jatkaa, kunnes oireet ovat hävinneet kokonaan. Hoito voidaan aloittaa uudelleen rosacean uusiutuessa.

Tetrasykliinit

Rosacean hoitaminen tetrasykliinitableteilla/-kapseleilla on tehokasta ja oireiden pitäisi parantua 2–6 kuukauden kuluessa. Hoitoa ei saa lopettaa ennenaikaisesti. Tetrasykliinejä ei tule käyttää raskauden myöhäisvaiheessa, vaan silloin on käytettävä muita hoitovaihtoehtoja.

Laser ja kirurgia

Erilaiset erityisesti verisuonien hoitoon kehitetyt lasertekniikat ovat tehokkaita punoituksen ja pintaverisuonien hoidossa, mutta ne eivät tehoa näppylöihin eivätkä märkärakkuloihin. Hoito on myös aikaa vaativaa, eikä se usein kuulu Kela-korvauksen piiriin. Nenän ihon paksuuntuminen (rinyfyyma) voidaan hyvin hoitaa kirurgisella höyläämisellä tai laserhoidolla.

Silmäoireet

Tetrasykliinihoito on useimmiten tehokkain vaihtoehto myös silmäoireisiin.

Ennuste

Rosacea on krooninen sairaus, mutta on tavallista, että sairaus rauhoittuu hoidon jälkeen. Siksi tulee huolehtia siitä, ettei hoitoa lopeteta liian aikaisin.

Yhteistyössä ihotautilääkäri Mats Bergin kanssa.
Uppsalan akateemisen sairaalan ihotautiklinikka.

Galderma Nordic AB. Box 15028, SE-167 15 Bromma, Sweden
Puh +46 8 564 355 40. Fax +46 8 564 355 49. www.galdermanordic.com